

הרב עמיעד גלזר

פחות משוה פרוטה (תביעות קטנות בבית דין)

ראשי פרקים

פתחה

הקדמה – הזיקה בין ישיבת הדיינים בפרוטה לכל דין ממונות.

- חלק 1 – דין פחות משוה פרוטה בגיןה וゴזילה
- א. פטור השבת בגיןה וゴזילה הפחות מושה פרוטה מטעם מחלוקת
 - ב. פטור פחות משוה פרוטה מטעם שאינו ממון כלל
 - ג. צירוף תביעות הקטנות מושה פרוטה לטעם דמיילה
 - ד. דין הרמב"ס באוסרו כלשהו בגזול. האם הוא מטעם חצי שיעור
 - ה. שיעור הממון בגיןה וゴזילה נובע מדין המחלוקת
 - ו. פחות משוה פרוטה בגזול – חצי שיעור או חצי מעשה
 - ז. המשמעות ההלכתית שבבנת החסרון שבתיבות משוה פרוטה
 - ח. משמעות מחודשת לטעם המחלוקת
 - ט. סיכום ביניהם – השיטות בטעם פטור בגיןה וゴזילה שאין בהם ש"כ מחייבת השבה
 - י. נספח – פחות משוה פרוטה בהשbat אבדה

חלק 2 – הוזకקות בי"ד לתביעה פחותה משוה פרוטה

- א. הבנת דברי רב קטינה בב"מ נה
 - ב. ביאור שיטת הריטב"א
 - ג. תביעת דבר שבעון הפחות מש"פ לפי הריטב"א
 - ד. משנה ב"ק קג, א
 - ה. מהלך ראשון בביאור רב קטינה עפ"י הריטב"א, והמשנה ב"ק קג, א
 - ו. מהלך שני בנ"ל
 - ז. מהלך שלישי – ביה"ד כמציא האמת לאור דין תביעה אף שיש בה שוה פרוטה ולמעלה במקרים שיש עלויות משפט
 - ח. נסיון נסף בביאור פסק הריטב"א דעתקין לדבר שבעון אף שאינו שווה פרוטה
 - ט. הוזקקות בי"ד לתביעת כלים שאינם שווים פרוטה
 - יא. תביעת חփש שאין בו ש"פ אך ל佗ען באופן אישי שווה הרבה
 - יב. סיכום הנקודות הבעייתיות שהתעוררו, והצעות פתרון
- חלק 3 – שיעור הפרוטה היום.

פתיחה

במאמר שלפנינו נעה לדין בעיה עניינית שאף שהוקצה לו בסדר השו"ע סימן שלם ואמנם יעמוד סימן זה במקודם הדיון. אולם קיצור מאוד המחבר בדבר, והעמekaה בשורשי ההלכה תבسط ותבהיר את הנושא וכן תשוףך אוור על ענפים נוספים שיעלו מתחום העניין.

יש לברר האם יש עילה להליך משפטי בגין תביעה שאינה עולה אף לא לפroxota. כדי להסביר תשובה לכך علينا לעבור דרך דין אחר כולל יותר ביחס לכל החיבורים המ明顯ים ושינויים בתביעות מושוה פרוטה (להלן – פמש"פ) ועלינו לבחון האם המשקנה בשני הבירורים תהה תמיד זהה, ואם לאו יש למצוא את הסברות המחלוקת ביניהם. מתחום העיסוק בזיקה שבין העניינים יתבררו פרטי ההלכה הנידונות ומתבسط ההבנה בהם.

יש לציין כי העיסוק בדבר הוא יותר עיוני ופחות מעשי, לאחר שהפרוטה איבדה היום את ערכיה א"כ ממליא לא מצוי שיתבע אדם על פמש"פ, זולת שיש לו סנטימנטים לחוץ. זאת ללא קשר לעצם השאלה כיצד לאור ירידת ערכיה של הפרוטה עד לאבדן מוחלט של כח הקנייה שלה, אם עדין תהווה עילה לתביעה וממליא להליך משפטי בבי"ד. גם בשאלת זו עוסוק בעיה בשולי המאמר. עוד נזכיר את הדילמה שיש בהגשת תביעה קטנה לביק"ד כאשר עלויות המשפט הופכות את התביעה ללא כדאית, ולעתים אף המאזן הסופי של התובע מן המשפט הוא שלילי.

הקדמה: הזיקה בין ישיבת הדיינים בפרוטה לכל דין ממונות

קודם שנעה לדין פמש"פ בחובי ממון. והכוונה לעצם החיוב ללא קשר לתביעה בבי"ד, וכך שהקדמו. יש מקום להזכיר על הקשר הנראה לעין בין הדיינים, והוא מעבר לסבירה הפחותה לכואורה שרק דבר המוגדר בחוב יתקבל לדין בבי"ד. המשנה בב"מ נה, א מונה דיןיהם התלויים בפרוטה. והם החודאה בדיון, קדושים אשה, מעלה, מציאה וגוזל. ובגמ' איתא "תני לה במתניתא חמש פרוטות הן האונאה פרוטה, והחוודאה פרוטה, וכיודשי אשה בפרוטה, וגוזל בפרוטה, וישיבת הדיינים בפרוטה. ותנא דיון מ"ט לא כתני ישיבת הדיינים. תנא ליה גוזל". כלומר מכיוון שמדובר שא"א לתבע גזל שהוא פמש"פ ה"יה לכל תביעה ממון וממליא אין ישיבת הדיינים בו. או אפשר באופן קצר שונה וכראשי"י דמאותו טעם שתביעת גזל אינה אלא בש"פ ה"יה לשיבת הדיינים. א"כ הקשר בין גזל הפמש"פ, להזוקות ב"יד לתביעה

הקטנה מש"פ, לכארה שורשו כבר בגמ', שהיא המקור לשוי"ע חומי'ם סי' ו, שהוא נדונינו. וזהו "אין הדינים יושבים לדון בדי פמש"פ, ואם הוקכו לש"פ גומרים דין אפי' לפמש"פ".

דין פחות משה פרוטה בגיןה ובגילה

הר"ם, שמקורו בגמ' שהבנו, פסק שגול אין אלא מש"פ וכי להעמיד הדברים על דיקום נאמר שאם יש אישור גול בפחות מכאן אלא שאין מוציאין ממון מן הגולן. וכלשון הר"ם ריש הלכות גולה ואבידה "כל הגולן את חברו ש"פ עבר בלית שנייה לא תגול... ואסור לגול כלשהו דין תורה". וכיו"ב כתוב בירוש הל' גניבה: "ככל הגולן ממון מש"פ ולמעשה עבר על לית שנייה לא תגול... ואסור לגול כלשהו דין תורה". וכתוב המ"ם "זה הוא מדין חצי שיעור שאסור בכל מקום". שורש פטור התשלומי בגולה ובגניבה הפחותות מפרוטה נתחבעו בו גודלי הדורות ובארוחו בכמה מסלולים. נערכם בע"ה אחד לאחד ונעמדו על ההבדלים העולים להלכה מתוך בחינת הגישות השונות.

א. פטור השבת גולה וגניבה הפחותים מש"פ מטעם מחלוקת

בגמ' סנהדרין נז, א מובאת ברייתא¹ דעל גול וכיוצא בו כותי בכותי וכותי בישראל אסור ישראל בכותי מוותר. ובઆורת הגמ' בהוויה אמינה דכוונת הברייתא באומרה "כיווצה בו" לפמש"פ. קלומר אישור גול בכותי הוא אף בפמש"פ (אםנס ישראל שגול לכותי כיון שאינו בכלל "רעך" מותר מדאורייתא) אף שהוא סכום הנחמל בד"כ. זאת מושם שכותים לאו בני מחלוקת נינהו. בדומה לזה מצינו בסנהדרין נט, א, הגמ' שם קובעת דיליכא מידעם דישראל שרי ולעכו"ם אסור, ושואלת הגמ' והרי פמש"פ דישראל פטור ומישבת התם מושם דלאו בני מחלוקת נינהו, אבל ישראל בני מחלוקת. ומפרש רשי"י במקומות בד"ה מושם דלאו בני מחלוקת נינהו – שאף ישראל נצטו על הגול, אלא שפמש"פ אינו נחسب בענייניהם שעוברין על מידעתן, שرحمני הם ומוחלין על דבר קל. אבל בני נח אכזרים הם עכ"ל. ואין דבריו מובנים כל צורכם, שהרי הגמ' עוסקת בהשוואה שבין חיובי גול גוי לגול ישראל ורש"י שעוסק בחלוקת הרוי תלואה היא בגול ולא בגולן. וא"כ החילוק צריך שייהיא בין גול ישראל לנוכרי. ואפשר לבאר ע"פ דברי היד רמי'ה במקום שכתב

¹ תוספთא ע"ז פ"ט.

ועיל "וזרך העולם שכל המדקזק, מדקדים עימיו ואין מוחלין לו אבל ישראל, רחמנים הם...". ככלומר שכיוון שאם היה הנורci הגזל, נגול בעצםו לא יהיה מוחל לכאן כshawl אף לישראל חיב, והיפוכו בישראל הגזל. א"כ ממשמע משמעות הפטור לפי הרמ"ה אין תלוי בעצם מהילה, כי הנה בגזל העכו"ם מישראל דמהול הפמש"פ וא"פ"י חיב אלא הגדרת הממון ביחס לגזל עמדת בשורש העניין. וא"כ אין טעם פטור בפמש"פ ביחס לישראל משום מהילה אלא דאיינו ממון. אמונם הגדרת הממון נובעת מהילה (ועיל להלן שיטה כזו) וכן כתוב הרמ"ה להדיא "اشתכת דפמש"פ לגביו (=כותים) ממונא הוא ואסיר לחו לمشקליה".

אולם בראש"י עצמו דחוק לומר כן שהרי את הגמי' בדף נז פרש באופן שונה: אחר החלוקה בדיין בין כותוי שנזל, לישראל שגזל שואלה הגמי': "אי hei כותוי בישראל אסור הא בר מהילה הוא", ככלומר הנגול הוא ישראל ובר מהילה הוא, ומישיבת: "נחי בדבר, hei מהיל ליה, צערא בשעתא מי לית ליה" וכן אסור. וምפרש רשי"י בדייה צערא וז"ל: "צערא בשעתא מי לית ליה" – הלך גזל הוא אלא שאין בי"ז ישראל נזקקין להשיבו דבר hei מהיל ליה. בישראל נמי אסור ומעבר לא עבר דכתיב "לא תגזול – והשיב את הגולה". אמידי דהשבען קרי גזל ואידך לא. אבל בכותוי דלאו בר השבען² הוא שכל דיננו למתינה לא נפיק פמש"פ מכלל פרוטה ואפילו מישראל דמחייב ליה בתיר hei". ככלומר כותוי שיך באיסור גזל אף בפמש"פ ואף בגזל מישראל משום צער הנגול אמונם בגזלו ישראל כיוון שתליו הגזל ביכולת ההשבה אין הצער מתורגם כאיסור גזל אלא כאיסור בעלמא. אבל בגזלו נוכרי שאינו בהשבה אין הגדרת הגזל תליה בהשבה. א"כ להדיא בראש"י שלא כרמ"ה שם ס"ל כותוי היה לו לומר בפשטות, שהחילוק בין ישראל לנוכרי שנגלו את הישראל נזקים מהגדרת הממון ביחס לגזל. ולכן י"ל בראש"י, שבדף נט, עוסקת הגמי' בכלל החילוק בין ישראל לנוכרי והוא בהפרש בין גזל ישראל לUSRAL לגזל נוכרי מנוכרי. זה הוא תלוי במחילה אמונם לא כניסה הגמי' שם לדעתו למעשה גזילה שבין ישראלי לנוכרי. כאשר המרכיב הזה מופיע שם נז, וביאורו ראש"י ונימוקו עימו. א"כ לרשי"י י"ל דמחילה שנאמרה בಗמי' היא פשוטה והיא הטעם לפטור השבת גזילה הפתוחה מש"פ.

² מעניין להזכיר דברי התוס' ע"ז עא, א"ד"ה בן נח שכתב הטעם שאינו בתשלומין בשם ראש"י ז"ל "ירוש"י פי' דלא ניתן להסביר מושם ודק ליה בדורבה מיניה" וכ"כ התוס' בעירובין סב, וא. ושם דחזה משום דלא שיך בעכו"ם דין קלבד"ם. ואף כי בראש"י בע"ז לא נראה כפי שהביאו התוס' ממשמו, בעירובין אפשר שזו כוונתו דז"ל "כיוון שעבר נהרג ואינו משלם".

א"כ חזין שלרשיי א"ש שחררי דברי הגמ' משלימים אילו את אילו בשני המקומות, אולם לפי הרמ"ה יש סתירה בטעמים המופיעים בשתי הסוגיות ואמננס הרמ"ה כתב במפורש שהסוגיות חולקות מפני קושיה אחרת בסוגיה בדף נט. והיא קושית הלח"מ בראש הל' גזילה. וזו"ל "וקשה דאי"כ מה הקשו בדף נט מי איכא מידי דליישראל שרי ולעכו"ם אסור והרי פמש"פ ותרצוי התם משום דלאו בני מחילה נינהו ע"כ. השטא מה הקשו הא ביישראל נמי איכא איסורה בפמש"פ כדמשמע בתורוצה דרב פפא וכדפסק רבנו ז"ל וכו"ו. והוא ז"ל תרצ' : "ווײַיל בדוחק דמײַם פריך כיון דיש חילוק בין פרוטה לפמש"פ ביישראל, ובעכו"ם לא. א"כ הרי חמיר עכו"ם מישראלי" כלומר החילוק הוא שבפמש"פ העכו"ם בmittah ובישראל אינו אלא איסור. ברם בשוו"ת מהר"ץ חיות ס' טז אות ד דחחה להח"מ עפ"י דברי התוס' חולין לגא דכיוון שלישראל עכ"פ אסור שוב לא שיק מידי דליישראל שרי, דאינו שרי. והרמ"ה עצמו כתב ז"ל בדף נט : "וּמְשׁׁמָעַ דְּלָא סְלִיל כְּדָרְבֵּן פֶּפֶא דְּסִבְרָה לְאַוְקוֹמֵי כְּיוֹצָא בָּזָה בְּגָזֶל פְּמַשְׁׁיָּפָן וְתָנִי עַלְהָ יִשְׂרָאֵל אָסּוּר וְאֵי בְּעֵית אִימָּא אֲפִי תִּימָּא כְּרָב פֶּפֶא, הַתָּם "קָא מִירִי לְכַתְּחִילָה וְהַכָּא קָא מִירִי בְּדִיעְבָּד דָּאי גּוֹל לְהָ פְּמַשְׁׁיָּפָן אֵי הַגּוֹל יִשְׂרָאֵל הוּא שְׁרֵי, לְהָ לְאַחֲזֻקִּי בָּהָ, וְאֵי כוֹתֵן הוּא אָסּוּר לְהָ לְאַחֲזֻקִּי בָּהָ מִיחוּ פְּשָׁטוֹ דְּשָׁמְעָתָא לְאַמְשָׁע אָלָא לְכַתְּחִילָה וְכֵי א"כ מְסֻקְנָתוֹ כְּמַשְׁׁיָּכְדָּא"א לְחִסָּר אִיסּוּר לְדָבָרְיַי הַגָּמִי דָּף נ"ט "ליישראל שרי", אַלְאָ דְּלָא סְלִיל לְסָגִיה זו כְּרָב פֶּפֶא דְּסָנְחָדְרִין נָז וְעַי"כ גַּם הַפְּרָשָׁנוֹת בְּסָגִיות אִינָה זוּהָ. אָמַנָּס תְּרוֹצִים נוֹסְפִים נָאָמָרו בְּקַוְשָׁה זו. הָעָרְלִין (נט, א) ד"ה מִצְבָּה מִהוּת הַאִיסּוּר דְּאִיסּוּר גּוֹל יְשַׁנוּ בְּעַכּוּ"ם אַף בְּפְמַשְׁׁיָּפָן, וְאַיְלָוּ בִּשְׂרָאֵל הַאִיסּוּר הוּא מִצְדְּכָעַר הַגָּרָם לְגַזְוָל.³

בשוו"ת מהר"ץ חיות הניל אחר שדחה להח"מ וכש"כ, ישב בעצמו את סתירת הסוגיות וכותב דחකושיה בעינה רק אם נקודת המוצא היא שיש שיעור לגזילה, והאיסור בפמש"פ הוא מצד חיש. וא"כ לעולם איכא אסור ומה מקשת הגמ' בדף נט. ברם באמת אין שיעור לגזילה ואיסור גזילה הוא בכ"ש משום שלא מצאנו שיעור לממון בתורה. מעתה המקשן ששאל בתחילת בדף נט הא מצינו פמש"פ שמוטר בישראל, דס"ל דהוא מטעם דלא קפדי. וכש"כ חמ"מ בראש הל' גזילה בשם הגאנונים. כגון הנוטל קיסם לחוץ בו שיינו דאינו בכלל גזילה. כן כל שהוא פמש"פ ה"ז כריתה התפוחה וכאווריר הבית דאינו

³ ועי' לקמן דהרמ"ה לשיטתו אינו יכול לפרש בדברי העולין משום שהבאנו עפ"י המשנת יעבץ דס"ל דהאיסור הוא מצד גזול ווא"כ א"א אלא אם נאמר שהסוגיות חולקות.

כלום ומותר אף לכתילה. וע"כ מתרצת הגמי דהפטור אינו אלא מטעם מחלוקת ע"כ אمنם בעת הנטיילה יש איסור גול בכ"ש אלא דמיד אח"כ מחייב. וא"כ הוא אסור לישראל מהתורה כגונב ע"מ למיקט וע"מ להшиб דעתו אייסור גול.

אי"כ בנוסף לשוב קושית הلت"מ ארוחה לו ג"כ שיטה שאמנם פטור התשלומין נובע מהמחללה. וע"ע לפמן אחרים נוספים שבבאים את דברי הר"מ עולה מtopic דבריהם לדילא בממון שיעור.

ב. פטור פחות משהה פורטוה מטעם שאינו ממון כלל

בספר שער המשפט סי' ו הקשה מהגמי' שבועות לח שנספקה להלכה דיש צירוף לשיעור פורטוה מחובבים שונים וז"ל הר"מ שבועות ג, יא "אל חברו תנו לי פקדון ותשומת יד גול ובבידה שיש לי בידך שבואה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת ואפי' היה לו פורטוה אחת מכולן הרי אילו מצטרפין וחיבב" עכ"ל ולא הפטור דפמש"פ הוא מטעם מהילה אי"כ היאך מצטרפין החובבים הרי נמחלו כאו"א בשעתו וכتب שעממי"ש אוקימתא לטרץ קושיות דאיירי בחובות גדולים שנמחלו כולן חוץ מפמש"פ באו"א דבכח"ג ליכא מהילה כמבואר בבי"ק קג וע"כ שינ' צירוף.

הנחל יצחק סי' ו תרץ הקושיה ע"פ דברי בעל המחנ"א גזילה א שהביא מן הגמי' דפטור פמש"פ נובע מהמחללה, ועפ"ז נסתפק ללא נודע לבאים שנגנבו מהם, דאו ליכא למחייבתם. אי"כ האס בכח"ג יתחייב בתשלומי הגנבה (וצ"ל כוונתו זודאי בטוען במפגיע שאינו מוחל לא מהני ליה משום דבטלה דעתו אצל כל אדם, אבל בכח"ג שלא ידע אין כל אדם מוחל אי"כ יש להסתפק אם אמנים יתחייב הganב) והביא מהמשנה דב"ק קג, א אמנים ללא מוחל אין הפטור מהחייב. וסיים זהה"מ במקומות שנוצר חיוב השבאה, כגון במקרה שהוא גדול בתחילת אלא שמהל רבו חוץ מפמש"פ لكن יש חיוב השבאה בכל פורטוה ואף פחות ממנה בלבד מה שנקה בפיירוש. אבל במקומות שככל גורם החיוב אינו עולה אלא לפמש"פ אין זה דין ממון ופטור אף בדילא מהילה (וכן הוסיף ובהיר בו מודפס בהערה במחנ"א שם).

ובדברי המחנ"א ממשע בפרש"י בסוגין דב"מ נה ביחס לתביעה פמש"פ שכטב "דלאו ממונא הו"ו וכן תוס' בע"ז עא, ב ד"ה ואי ס"ד כתוב דפמש"פ לאו ממונא הוא אינו נחسب לחסרונו אצל הנגזול וברשי"י שם כתוב דאינו ממונא משום דמחל.

עפ"י דברים אלו תרץ הנח"י קושית שעהמ"ש דאף בפמש"פ לעולם הנגוז נשאר הבעלים דליך לטעמא דמחילה אלא שאין חיוב השבה דפמש"פ אינו ממון כלל אולם כשיutrפו כמה סיבות המחייבות ויעלו לשער פרוטה יוכל מחדש לתובעו.

אמנם אם נדקק היבט בדברי המחנ"א נבחן כי לא דחה לטעמא דמחילה. ואמנם קשה להתחש לזה לפי שחרי גמי מפורשת בסנהדרין היא שנימקה דבריה במחילה (אלא אם נלך בדרך הרמן"ה שהעלנו קודם) אלא שבנוסף לזה כתוב דברי עכ"פ דין ממון כדי שיחשב הדבר לזוללה. ואמנם יש מקום לטעמא דברי שיעור ממון אף דaicא לטעמא דמחילה, משום Daiaca נפ"מ בגזל פמש"פ ולא נודע לנגזל שאף כי שאינו מוחל Afah כיון שלא נוצרה חובת השבה ממש דאיiri בפמש"פ, שאינו בדיון לכך אין חיב. אך טעמא דמחילה למאי אctrיך אחר דברי שיעור ממון. ועיין להלן דאמנס יש נפקותות רבות בין הטעמים וא"כ יש מקום לומר דבריו יחו.

ג. צירוף תביעות הקטנות מש"פ לטעמא דמחילה

ואמנם לטעמא דמחילה גרידא, אכן רבים הסוברים שטעם זה עומד בפנ"ע, כנ"ל בנח"י, במנ"ח קל ובכח"י בכמה מקומות (וע"ע להלן) יש צורך לישב הגמי בשבות דמשתמע שיש צירוף של תביעות הקטנות מש"פ.

בשו"ת שר"ם (מהדי' ד ח"ג סי' קל) כתוב לישב זאת שחרי ודאי אילו ידע מרראש שיutrפו אח"כ גורמי חיב נספיס, שבסה"כ עלולים לש"פ. לבטח לא היה מוחל א"כ גם עתה יש אומדן שמחילתו מוטעית היהתה ולכן לא חוי מחילה. ואומדן היא כלל אדם לא מחייב בכח"ג א"כ אי מחייב לא בטלה אצל כל אדם.

בדומה לזה בספר ערך שי (חו"מ) שהביא מספר אסיפות זknim⁴ ב"ק קה דעל דעת שתתיקר לא מהל. וכפי הר"ן ר"ה יז שהביא מיום אozo, ב, בעבר אדם עברירה פעם ראשונה מוחלין לו וכן שנייה⁵ אך מפעם שלישית חזרין להצטרף גם הפעם הקודמת, ובכיבור החוטאים, מצטרפין מהפעם הרביעית. וביאר הכוונה שם וכן מבואריפה בר"מ הל' תשובה ג, ה: "בשעה ששוקלין עוונות

⁴ אמנם הוא עצמו כתוב בתחילת דומה בדומה לציז אליעזר וכה"י שאכתבם להלן.

⁵ אמנם כתוב שם וכן שלישית ורב רביעית מצטרפין אך כבר השיג שם הב"ח בחוגותיו דוחו רק בעוונות החיבור וכשייכר חר"ם בהמשך ההלכה.

אדם עם זכויותיו אין מחשבין עליו תחילת עוון שחתא בו ולא שני אלא שלישי ואילך אם נמצאו עונותיו השלישי וายילך מרובין על זכויותיו, אותן שני העונות מctrפין ודנינו אותו על הכל. ואם נמצאו זכויותיו כנגד עונותיו אשר מעוון שלישי וายילך, מعتبرין כל עונותיו ראשון רשותו לפי שהשלישי נחשב ראשון שכבר נמחלו הטעים..." ככלומר שברבו עונותיו אף שנמחלו הראשונים בזמן מ"מ חזנו להctrף לשורה לפושע, דכל המחלוקת היא על תנאי שלא יוסיף לחטא עוד, וה"ה הכא, אמנים כਮון שבמחילה מפורשת לא מהני סברא זו דבריהם שבלב אינם דברים לעkor מה שבפיו.

ד. דין הרמב"ט באוסרו כלשהו בגול, האם הוא מטעם חצי שיעור

המנ"ח סי' קל במציאות השבת הגזילה האריך בהציג ב' האופנים הנ"ל וציין לפקותות העולות בין התפישות (להלן פרק ו') והכריע ביניהם מתוך דברי הר"ם שכتب שאף שבפמש"פ אישור מיהא אילך, וכבר הזכרנו שהמ"מ הטעים דבריו משום חצי שיעור אסור מן התורה אלא שמצוות השבת ליכא⁶. וכן הטמ"ע חוי"מ שמח סק"א כתוב וז"ל דכמו שחצי שיעורין לעניין איסור חלב ודם אסור מן התורה אע"ג דין lokin עליו כմבוואר במקומו בי"ד ובאותה בהלי יוכ"פ כן חצי שיעור לעניין ממון ג"כ אסור מן התורה אע"ג דין lokin עליו עכ"ל. וכותב המנ"ח דמשמע מהמ"מ דין פרוטה הוא שיעור כשר שיעורין שחן הלכה למשה מסיני ולא שנקבע לפי המחלוקת. משום דלטעמא דמחילה לא שייך לומר חצי שיעור דזה לא Choi לאצטרופי דהיא קמא קמא מחיל. ואף כי לדברינו לעיל בשם השו"ם והערך שי"י מצטרפות התביעות גם לטעמא דמחילה מ"מ ייל' וסבירת הצירוף היא דאמרין דבכח"ג ליכא מחילה אבל מחילה כלשעימה אינה בתורת צירוף, וכי' המהרש"ם ח"ו סי' רט.

אמנם השו"ם הנ"ל הוכיח עפ"ז להכריע בספיקו של הפמ"ג בביואר המושג Choi לאצטרופי, אם פירושו ראוי הוא בשעת מעשה להctrף ולהיות שיעור שלם ומכך חשיבותו גם כעת. או דלמא פירושו Choi לאצטרופי ע"י שיאכל

⁶ אמנים הביא לקצת אחרים (מהרי"ט אלגוי וכו') דצעתם גם בעזה אילך מצוה בח"ש כבמיצה וכדו' וא"כ ה"ה הכא במצוות חשבה ווחאת מחילה ע"ש.

בכדי אכילת פרס ויצטרוף לשוער בפועל. דלטעם דמחילה ייל דחווי לאצטראופי הוא מצד הראשון ולצד השני הוא קמא קמא מחייב.

והנה מצאונו ביורים שונים בדברי הר"ם ובזקוק דברי המ"מ. כאשר ע"פ אופנים, אילו מושבת גם התפיסה דפטור פמש"פ נבע ממחילה.

נקדים שתי העורות עיקריות של גיבון נבנו עיקרי השיטות בバイור הר"ם:
א. המ"מ בהלי גניבה על דברי הר"ם "אסור לגנוב כי"ש דית" פירש שפמש"פ כבממון דין ח"ש. ואילו בהלי גזילה על דברי הר"ם "אסור לגזול כי"ש דית' כתוב דזה מתברר בסוגיא דין' מיתות (=הגמי בסנהדרין הניל) ולא הזכיר טעמא דין'ש.

ב. האמנם שיקח ח"ש במוניות. ועי' בשווית הר צבי או"ח ב' סי' צו דעת החכ"ץ בשווית סי' פו דין ח"ש אין אלא באיסורי אכילה וא"כ אם נאמר שדברי הר"ם הם מדין ח"ש הרוי זו סתירה לדברי החכ"ץ, אמן הביא דרך' בשבת עד, א כתוב במלואות שבת דין ח"ש אף שאינם איסורי אכילה. ועוד אפי' יש דין ח"ש בмеди דלאו אכילה, יש לדון בכל דבר אסור עם ביצוע חציה נחשב לחצי שיעור או אולי הוא חצי מעשה ואני כלום וכדילן.

יש לציין לדברי המנתה אשר עה'ת (בראשית סי' ט) שיווא להלן בהרחבה שאף המ"מ אין כוונתו בהכרח לח"ש, שהרי כתוב "משום ח"ש" ולא "משום ח"ש" (וועי מש"כ בסט"ה).

הגראץ⁷ פראנק בשווית הר צבי הניל אגב הדין אם ח"ש הוא רק במידי דאכילה הביא גם את נקודת המוצא שלהם. הייך שיקח ח"ש בגול והרי קמא קמא מחייב וא"כ לא חזוי לאצטראופי. וכותב ע"פ החילוק שנמצא בדברי הרבה המגיד הניל דאמנים בגניבה כיון שלא ידע שנגנבו מעמו ליכא מחילה ושיקח לומר ח"ש דס"ס חזוי לאצטראופי, אבל בגזילה DIDUA הנגזול ומחל א"כ ליכא לח"ש אלא ע"כ האיסור הוא כפי שתכתב בספר יד המלך (פ"א מגניבה) דגניבה וגזילה סתמא נאמרו בתורה ואסורין בכל שיעור אלא שחכמים שיערו דבפמש"פ מחייב אנשי וא"כ כשಗול מיד נתkon האיסור ע"י העשה ד"השיב" שמתקבצע ע"י המחייב.⁸ וא"כ לכתיהלה ודאי שאסור לגזול ח"ש דית' אלא

⁷ גם המהרי"ץ חיוט בשווית סי' טז בראשית דבריו הlk בمسلسل זה. להקשות דזה לא חזוי לאצטראופי והיאק יאסר פחות מכשיער והביא אmons דלאז דחווי לאצטראופי הוא מלועם דכיוון שרואי להיות שלם בחצראפי אליו עוד א"כ חשוב הוא להאסר אך אח"כ באר לדין מטעם אחר וע"ע.

⁸ וכפי קצוח"ח תcord סק"א.

שבדיעבד אין איסור גמור דס"ס מחל והו כהשבת. لكن כתוב המ"מ באיסור גניבה פמש"פ דהוא מטעם ח"ש ולכן איסור אף בדיעבד, ואילו בגזילה שלא שיק ח"ש ממשום דמחיל כתוב דלפקות יש איסור לכתיחילה.

אף המחרץ חיות בשווית ס"י טז, פתח בכך דבגוז פמש"פ לא חזיאצטורי ושלל כפי הרוב פראנק דין שעור בגזול לפי שלא מצאנו זהה שיעור מינימלי אלא שא"צ להסביר מפני שנחמל מלאיו אצל רוב בניין. והוא התיקון של "והшиб" וכש"כ בהר צבי, אלא האיסור הוא דהוי בגזול⁹ ע"מ למיקט דמבחן בר"פ איזהו נשק ללא תגונבו מלמד איסור בזה, וה"יה בגזילה צו. אופן זה סלל גם הגריב זולטי בספרו משנות יUBE ס"ד אותן וככתב כן לישב לדעתו דברי הר"מ. דבתיחילה הוכית דס"ל לר"מ דליך דין ח"ש אלא באיסורי אכילה כחכם צבי הניל. ואילו בהלכות גניבה וגזילה משמע דאיתא לח"ש אף בשאר דברים וכשאלת הרוב פראנק. ודיק מסמיכות הדיניות בר"מ שכtab וז"ל "אסור לגנוב כ"ש דית" ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב ע"מ להזכיר". דחיד טעמא לכולחו שאגם בגונב פמש"פ אינו מדין ח"ש אלא דהוא בגונב ע"מ להסביר שמחילת הנגב היא כהשבת הגנוב.

ואף כי יש שיטה המחלקת בין גזל לגניבה בע"מ למיקט (להלן סס"ה) מ"מ מצינו שווינו בינוים בריטבי"א ב"מ סא, ב. וכן הרמ"ח ששאל בספ"ק דברי טז, א על איוב שגוזל מאלמנה ע"מ להסביר השדה ולהסבירו בשבוחו. וכך

⁹ חזקה בין ע"מ למיקט לע"מ להזכיר נתונה במח' ראשונים שהובאה בשטמ"ק שם בפ"ה דברי' מוחבאו קצתה"ח שמה סק"א וז"ל השטמ"ק ע"מ למיקט יש מפרשים דאייר' שהוא אינו רוצה לנצל הגניבה בזוזו, אלא גובב כדי לצערו, ולא ראה דחאה מעשי בכל יום שעושים כן. ולכן י"מ דודאי בדעתו לנצל הגניבה ביזה, אבל אינו גובב בשלibus שוטה הנהה, אלא כדי לצערו עכ"ל. ככלומר DAMON יש שהקלו בע"מ להסביר ויש תלמודו זהה איסור בע"מ למיקט שהוא באופן שמשיב אחר שהחכיס לנגול אך א"כ בכל ע"מ להסביר יש איסור. (אמנם, הסמ"ע בסק"ב הביא כן בדברי השוויי, אך בתיאלה הביא לביאור הבי" בטור זה איסור בע"מ להסביר הוא רק כשהוחזא ע"מ למיקט, אך לא כמשמעות להשתמש ולהזכיר החיזות הוא הצד הראשון בשטמ"ק דאסור ע"מ להסביר שהרי כתוב במצווה רמד וז"ל "ובספרא לפ"ש נמי בגניבה שניים ישם שמענו עונש אזהרה ממי ת"ל לא בגונב ע"מ למיקט פי' לצער הבעלים ולהציגו (ולהכאיין) ואח"כ ישיבתו לו וכו' וכן מפורש בהלי גניבה "דרך שחוק או לגנוב ע"מ להזכיר" ועפ"ז פסק השוו"ע בר"ס שמא. ועפ"ז כתוב הקצתה"ח ביחס למה שכתב השטמ"ק דמעשים בכל יום שעושים כן DAMON ראוי ליזהר בזה. וגם הרמ"ח שהבאנו ס"ל הכל לאיסור בע"מ להסביר ברם תורי"ד קידושין סט, א ד"ה דמניב כתוב דגנוב ע"מ לשלם אינו עבר על איסור בדברי השטמ"ק. כיון דאייתין להמי יש מקום להוציא את דברי קצתה"ח שסנטפק בגונב ע"מ למיקט אם הוא גניבה ממש להתריבב באונסין או דאף שהוא איסור מ"מ אין בו דין גוב להתריבב באונסין.

שאיוב ישראל היה אכן מותר הדבר ונשאר הרמיה בצד ולא תירץ דשאני גזילה מגניבה.

עוד הוסיף המשנת יעבץ לבאר ע"פ דבריו לרשיי סנהדרין נז שכתב בישראל שגוזל לישראל פמש"פ דליך איסור לא תגוזל מושום דליך והшиб דין נזקקין בי"ד לפמש"פ. דס"ל לרשיי דליך איסור גוזל בע"מ להшиб וכדברי תורי"ד ושתם"ק וזה כוונת דבריו "אמידי דהשbon קרי גוזל" זרך כشرط להшиб מושום שגוזל שלא ע"מ להшиб אז קרי גוזל. ברם לר"מ ורמיה הרכחו באיסור גוזל ממש אלא שאין בהשבה. וכבר הבנו לעיל דמדוקים הדברים ברמיה שלכך הוצרך לומר שהסוגיות דסנה נז וסנה' נט חלוקות, דא"א לפרש לנו שהאיסור מצד אחר מושום דס"ל לרמיה לפי דברינו דהאיסור הוא מצד גוזל.

עוד יש להביא את דברי הערל"ג שכבר הזכרנו דהאיסור בפמש"פ אינו מדין ח"ש אלא מדין צURA דקרים לנזול. כפשט הגמ' ¹⁰:

דרך נוספת בדברי הר"מ בה יוסבר הר"מ ומתתיישבנה שתי השאלות שפתחנו בהן כמבוא לפרושים בר"מ, אך מכיוון שלא תולה בקנה אחד עם טעמא דמחילה אזכירנה להלן במקומה הרואוי לה, (ס"ה).

המניח שהבנו בראשית פרק זה סמך הכרעתו ע"פ הר"מ מלכים ט, ט וז"ל: "בן נח חייב על הגוזל... וכן חייב על פמש"פ ובן נח שגוזל פמש"פ ובא אחר וגוזלה ממנו שניהם נהרגין עליו" ובהלכה י כתוב "וכן חייב על אבר מן החיה ועל הבשר מן חחי בכל שהוא. שלא נתנו השורין אלא לישראל בלבד" עכ"ל. מסמיכות ההלכה ומילת הקישור "וכן" למד המניח שהנימוק "שלא נתנו השיעורין אלא לישראל בלבד" עולה לבאן ולכאן.

אמנם בספר חממות ישראל בקונטרס נר מצוה בחלק העוסק במצוות בני נח סי' כב אף כי בתחילתה למד מכני"ת, דחה דברים אילו מושום דפשיטה ליה דגוזל תלוי במחילה. ועל כן באր התלות בין הדינים באופן אחר. דהטעם שעומד ביסוד החלוקת שבין ינוכרי בפמש"פ הוא המשותף לדינים. דהיינו שבשניהם בגזלת ממונו ובאכילת איסור יש היקי תמציא להתייחס אל המועט כאל שיעור לכל דבר. בגזילה כאשר אין מוחל המועט, ובאכילה כאשר מחייב למעט ע"י אכילתו אלא شبישראל אמרין דבטלה דעתו אצל כל אדם. ואולם בנוכרי מועילה החשבתו לאיסור המועט כשם שמעילה הקפדו.

¹⁰ אמן למשנת יעבץ אי"א לומר כן בדברי הר"מ שהרי העלה דלר"מ האיסור הוא גוזל ממש.

על הממון אף בפמש"פ (לפ"ז חידש דין איסור דאי' דלפני עיור בנותן חי' כזית איסור לנוכרי. לפי שהדבר הופך לאיסור רק בעת אכילתו ואכמ"ל).

ע"ע במשפטות המו"ל לשווית מהרש"ם ח"ה חוי"מ יז דג"כ הביא את דברי המנ"ח שדייך בפשטות מהר"מ דפרוטה הוא שיעור הל"מ, וודחיו שם בארכיות.

א"כ המה' שהצגנו בバイור הר"מ שאסר גניבה וגזילה בقلשו, תלואה במשמעות המילה "ווקן" שכטב הר"מ בהלי מלכים.

המן"ח במצבה רנת, ז הוסיף לבצר דבריו ע"פ הגמ' דב"מ נה, שלמודה מן הפסוק "ואת אשר חטא מן הקודש ישלם" לרבות פמש"פ להשבעון. שהרי אם נניח שהחטאים בפמש"פ בד"כ הוא מטעם שנמחל א"כ א"ץ ריבוי מיוחד למעט קודשים שהרי בודאי כלפי שמיין אין חילוק בין פמש"פ לש"פ דין הבדל בין רב למעט כי "לי הכסף וליזחוב" אע"כ שיש"פ בכלל שיעורי התורה. ואולם תמה המנ"ח על שיטתה זו מהא סנהדרין נז ונטו דמשמע התם להדיא זה הוא מטעם מחייב והביא ذكر משמע בחינוך עצמו וזיל ספר החינוך "אבל פחות מכאן אע"פ שעבר על איסור תורה אינה בתורת השבעון... לפ"ז שישראל בני אברהם יצחק וייעקב נדיבים בני נדיבים הם וידעו הדבר שכל שהוא פמש"פ אפי' עני שבישראל מכיוון שנגזל ממנו מוחל אותו ואין חפזו אחריו כלל עכ"ל. אמנם בספר מנתת אשר לרי אשר וויס הקשה על החינוך דהוא עצמו כתב במצוות רכת (שלא לגוזל) וזיל "מדיני המצווה מה שאמרו זיל (סנהדרין נז, א) שאיסור דאי' לגוזל אפי' כי' אבל לאו ולא תגוזל איינו חל אלא בש"פ¹¹ כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא ממון ופמש"פ אינו נקרא ממון אבל מי' הוא דית' כמו ח"ש¹² שאין לו קין עליו והוא איסור דאי' עכ"ל.

עיקרי השיטות בר"מ בדיון כלשהו בגזל

חוין דהמ"מ והמן"ח למדו מתוך דבריו הר"מ שכלשו בגזל הוא ככל ח"ש שבתורה. (לפ"ז הר"מ ודאי שלא ס"ל כמהר"ס חלאוה שסביר דח"ש הוא ממש מחציו ולמעלה, אלא די בقلשו) אמנם המנתת אשר כתוב דח"ש דכתוב המ"מ לאו דזקא. לעומת זאת המה"ץ חי'ות והגורצ"פ פראנק טברו שאין

¹¹ לכאי' כשיטות רשי'י ולעיל הבאוו שיטות אם האיסור דסנה' נז הוא גזל או אסור אחר.

¹² בדומה למה שכתבנו במ"מ דכוונתו כדי ח"ש היו שגדיר האיסור דומה לאיסור דח"ש.

שיעור לגזול,¹³ אף כי אין איסורו חמור כגוזל של פרוטה כל אחד מטעמו. למהר"ץ חיות משום שהמחילה שבאה אח"כ הופכת את הגזילה להיות ע"מ להחזיר ואף המשנת יבעצ' צעד בمسلול זה. ואילו אצל הרוב פראנק המילה משמשת כתיקון החטא, כדרישות התורה "וחשב את הגזילה". עוד הבנו לעREL'IN שנכתב שאיסור הוא משום הצער שנגרם לנצל.

ה. שיעור הממון בגניבה וגזילה נובע מדין המחלוקת

המנחת אשר הניל כתב ליישב סתרת בעל ספר החינוך. וכן את המהלך הקבוע כי פמש"פ אין בו דין ממון עם הגמי בסנהדרין. דאמנים השיעור דהכא אינם בכלל שאר השיעורין שהן הלכה למן נקבע שישור התורה ביחס בשיטה זו. אלא מכיוון שדרך פמש"פ להחמל לכך נקבע שישור התורה לממון הוא מפורטה ומעלה. א"כ טעם הדין דבאי פרוטה הוא דפחות מכאן אינו כשיור, אלא שנבע השעור מחלוקת. כיוצא"ב מצאנו ברש"י ע"ז עא, בדכתב שם דיאנו ממונא משום דמלחיל,قولר שהמחילה המזוכרת בסנה"מ מבארת מדוע פמש"פ אינו בתורת ממון. כפי שהזכירנו כבר דברי הרמיה בסנהדרין נט שישור ממון נקבע אצל ישראל ואוה"ע עפ"י מידת רחמנותם למחול סכום הפחות מפורטה ולאחר שנקבע השעורתו ליכא חשיבות לחלוקת בפועל.

עפ"ז דין בספרו האם שייך בשעור שאינו הליל'ם דין ח"ש, וכותב דחיזו"א נסתפק בזה (או"ח ז, ס) דכן משמי לפמי"ג (ראש יוסף שבת לח ע"ב) לגבי בישול והוא דחיה ע"פ תוס' שבת עוב וקרית ספר שבת פי"ח דליך דין ח"ש.

¹³ משמעות הלכתית יש לדיוון האם האיסור הוא עצמאי, או שנובע מדין ח"ש לפי שיש בזה נפ"מ. דהנמה התensis' שבעות כב, ד"ה אהיתרא כתוב שאיסור ח"ש אינו אלא איסור כללמא ולכך חלה עלי' שבועה. והביא לו הגר"ם דימנטמן ראייה ליה מריש פסחים דנהלכו ב"ה וב"ש בשיעור בלבד יראה. ואית' למאי נפ"מ והא לפי שיטת התוס' בפסחים כת אין לוקין על לאו זה לפי שנייה לעשה דתשビתו וא"כ מה משנה לאיזה שעיר נתכוונה התורה וחורי לעולם חל איסור בכלשו משום ח"ש. א"כ דיש בזה נפ"מ, ע"ע תוס' קידושין מ, ב. ד"ה ויש אמרים שכטב ביחס לאוכל בשוק שפסחו הגמ' מלහיעד. וז"ל "ויפוי" ר"ח דהכא מיירי שחוטף ואוכל ואית' א"כ שפיטה דפסול גזול הוא ויל שחוטף פרות משווה פרוטה אה"ה שazel דבר שאינו מקפיד עליי". וכן הביאו הטור ברוח"ם ס"י לד. משמעו א"כ שחייש אינו איסור ככל איסורי תורה הפסלים את העבר עליהם מלחיעד. אמנים ציין בעל החרות בטור בוחצתת מפעל הטור החדש שהטור עצמו כתוב קודם באות כא וויל אבל רועה שוגב Marshal החבית אפילו כ"ש פסול.

¹⁴ גם הקה"י ס"ל חמי עיי בפרק העוסק בכלים השווים פמש"פ.

עוד ביאר המנתה אשר לדבריו וכותב דאחר שנקבע השיעור ע"פ המחלוקת הרי הוא קבוע וקיים ולא משתנה יותר לפי הזמן והמקום, ע"פ החזו"א יי"ד ה,ג. כתוב דעורך ומוסדר הוא מאת הברוא דנסר לחכמים לקבוע ע"פ רוח קודש שהופיעה עליהם וע"פ המציאות שהיתה בזמן והוא בב' אלפי תורה שהוא זמן קביעת ההלכה לדורות. ואח"כ אנו נשענים על פסקים מציאות מוחלטת, אף"י יראה שהשנתה המציאות כגון בטריפות דאז שהיום מתרפאין ובכ"ז הרי אילו טריפות גם לדיין.

והוסיף וכותב בעל המנתה אשר דאפי' תאמר שאין כאן דין ח"ש משום שאינו שיעור שהוא הלכה ממש מסיני, בכ"ז א"ש דהכא באמות אין האיסור מדין ח"ש ומדויק זאת בדברי המ"מ שכותב "דין ח"ש" ולא אמר "משום ח"ש". ור"ל דהתורה גلتה מורת רוחה מן הגולן ובזה אין חילוק בשיעור הגזילהה וע"כ האיסור לעולם קיים וכמו בת"ש. כיוצא בו הביא ממאלות אסורות ב,טו שכתב הר"מ "כח"ש" וכן שם ג, וspark דין ח"ש יש להם. אף דהתם איירוי הר"מ בדברים שאין להם שיקות לשיעורים רק שרצינו לומר דבריהם מהתורה ואין לנו לوكה בדומה למצב ההלכתי שקיים בח"ש.

ג. פחות משמעות פרוטה בגזל – חצי שיעור או חצי מעשה

בשים נס הקודמים הן בדברי המ"מ והן בדברי המנתה אשר, העלנו שיש מקום לבירר האם אמנים ניתן להשתמש כאן במונח ח"ש או שמא נכון יותר לומר שאינו אלא חצי מעשה. שהרי באיסור נבילה מוסכם הדבר שאף פחות מכזית ממנה חל בו שם ח"ש, וזאת משום שאף חתיכה קטנה ממנה נבילה היא. לעומת זאת באיסורי שבת חצי מהפעולה כגון חולכת ב' אמות ברה"ר אין עליה שם איסור כלל.¹⁵ מעתה בגניבה וגזילה יש לדון אם יש על מה שנטל שם גניבה וגזילה אף בפמש"פ או דינו כולם משום דלאו ממון הוא. וכך כי לענ"ד היה נראה שאין כאן חסרון של חצי מעשה משום שאף שפמש"פ אינו מוגדר כממונו, ואין באיסור גזל. מ"מ אין שלו והרי נקודת המוצא באיסור גזל היא הבעלות הממנית וכיפי שיסיד הגרש"ש בספרו שע"י בראש ש"ה וא"כ שם "אינו שלו" שייך גם במעט. מ"מ ר' חיים מבריסק רוח אחרת עימיו וצדහן. זאת ועוד גם בעיות אחרות שהעלנו ח"ש במידי דלאו אכילה (אמנם בזה כבר כתבנו דאינו מוסכם) וכן חצי שיעור דאינו הל"מ עשוויות להביא אל פתרון ע"י הדברים הבאים.

¹⁵ בדברי הריטב"א שבת עד ומארוי שבת ג.

מתוך חידשו של ר' חיים מבריסק ששמעתו מפי הגר"ם דימנטמן שליט"א בשם ר' אפרים ברודיאסקי שיבא מיד עולה כי אף בנסיבות שלא שיק לישם דין ח"ש כגון שהוא חci מעשה, עדין יש לאstor מצד גזירת התורה שחששה שיבוא לידי שיעור שלם.¹⁶ אם הבינותי היטב כוונתו דחסרונו של חci מעשה הוא לפי הסבר דחווי לאצטורי הינו "סימן" ככלmr שהיכולת להתחבר לעוד מורה על חשבות המעת. ואז הוא אסור מחמתה המין שהינו אם הלב גם הוא אסור הלב וכדו. ولكن א"א שגם בעקבות החלטת הלאster גוף דס"ס אין כאן כלום. אולם גם למ"ד זה עדין שיק לאstor גם מן הצד שחווי לאצטורי הוא גם "סיבה". ככלmr שה תורה חששה שיגע לכלmr שיעור שלם ולכן גם אסורה את החci. אמנם האיסור הוא אסור מחדש של "חci שיעור" והוא כללימי לכל המינים. עפ"ז מושבים יפה דברי המ"מ והמנחת אשר. וייתר מזה ביאר ר' חיים את דברי המ"מ ע"פ הדקדוקים שהעלנו בדבריו. וכתיב דגניבת הוא אסור במעשה עצמו ואילו גזילה היא רק אסור ממוני, שעקב ממון חבירו אצל. חלוכה זו אף שהוחכות לה וכפי שיבואר, נראה שירירותית. ואפשר אולי למצוא לה יסוד בטעם המפורטים לשינוי דין הגניב מן הגזול. שהראשון בכלל ולא השני, משומם דחמיר שאינו חש להשחת הבורה אף כי ירא מבני"א וא"כ חטאנו בנוסך נזק הממון שגרם הוא גם אמוני. לעומת הגזול שאינו פגום באמנותו אלא שתקפו יצרו ומחשר ממון אחרים משומם תאות בצעו. עפ"י חלוכה זו מובן הדין דנכנסה בהמה לחצרו שחייב רק בבעל (רש"י ב"מ יא) משום דליך גניבה ללא מעשה ואילו הכופר בפקדונו ה"ז גולן (ב"ק קו) אף שאינו כאן מעשה. וסביר האמרי משה (ס' לב, א,ב) ואמנים בגזילה א"ץ מעשה מסוים שאיסור הוא עיקובי ממון חבירו.

כ"כ מבואר לפ"ז דהגבן מן והגבן פטור מן הכלל¹⁷ דס"ס ליכא מעשה גניבה לפי שהיא החפש גנוב מעיקרה, אלא רק דמעקב ממון חבירו אצלו א"כ ה"ז גולן וחיב בקרן.

¹⁶ ואל תהמה כי התורה עצמה גורה נזירות וסייגה את חוקיה שאכן מצוי נן בנסיבות רבים. הנה הכס"מ בפ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' בכתוב ביחס לאstor בישול בשיר בחלב ע"פ הגר"ם דכוונת התורה שלא יבוא לאכול. וכן איסור קירבה לעוריות לדעת הגר"ם שהוא מדאי (איסור כא,א) וויל' "לא תקרבו לדברים המבאים לידי גילוי עורות". וכן חריצנים ווג לניר הוא משומם סייג (פמי"ג בפתחה כוללת ח"א יז). וכן איסור ייחוד למנן דס"ל שהוא דאי. וכי הראן בראש פסחים ביחס לבבירה ואילו ימצא שהוא הרחקה מחמצז. וכן איסור נתירה לר"ם בחלי' דעתות הוא גירה שיבוא לנוקם. עד ברשב"ס (ב"ב פט, ב) אסור השהיית מידות חמורות בביתו שהוא שמא ימודד בהם. (ע"ע בזה בילקו"י או"ה במבואה סי' ט).

¹⁷ ועי' קצתו"ח לד סק"ג דס"ל דהגבן מן והגבן פטור למגמי דלאו גניבה היא, ומ"מ בשיר וכדי חייב כמצויק.

עוד מתורצת קושית הרמ"ה בב"ב טז ע"א ביחס לאיוב שגוזל אלמנה עניה ע"מ להשבich קרקעה. והרי יש איסור גם בע"מ להחזיר. ותרץ דאיוב לאו ישראל הוא. אמןם למאי'ך ישראל היה נשרר הרמ"ה בצ"ע. ולפי החקיקה שהזכרנו מישוב דייל דרך גניבה אסורה ע"מ להחזיר דס"ס עשה מעשה רע, אבל גזילה ע"מ להסביר שחייב רשותה לעכב ממונו חברו אצלו.¹⁸ מעטה ייל' זגניבנה אמןם הוא מעשה התלויה בשיעור ולכן בפמש"פ הוא ח"ש. אבל גזילה דכל האיסור הוא הממון - אצלו הרי פמש"פ אינו ממון כלל אי'כ חצי מעשה הוא ואינו מטעם ח"ש ואי'כ מודוקין דברי המ"מ. אבל הטעם שאמןם אסור אף בגזילה ייל' כפי שהבנו דכיון דחצי לאצטרופי ע"כ אטור מדאו' משום גזירת התורה. עפ"ז גם מודוקדת לשון הר"מ דבגניבנה כתוב דהאיסור הוא מש"פ ולמעלה ולא כי' בגזילה לפי שגניבנה הוא איסור אחד במעשה מהרota וلامעלה אבל בגזילה יש איסור על כל פרוטה ופרוטה ולפי גודל הגזילה.

‡. המשמעות ההלכתית בהבנת החסרון שבפחות משווה פרוטה

אין הדיוון שהעלנו בהבנת יסוד הפטור שבפמש"פ עקרוני בלבד. המנ"ח הנ"ל (כל) העלה סבב חקירה זו נפקותות רבות.¹⁹

1. נגנב שהוא חרש, שוטה או קטן, דלאו בני מחלוקת נינהו, וכן בבר מחלוקת אלא שאינו מוחל מטעם שלא נודע לו מהגניבנה. ואף בעומד וצוח אינו מוחל.²⁰ בכלל אלו יש חשיבות אם המחלוקת עומדת מאחרוי הדין אם לאו.

2. בצירוף גזילות או חיובים הקטנים כאו'א מש"פ דמוני שיעור ממון מצטרפין אף שזמנם רחוק זה מזמן שהרי אי'ץ צירוף בצד אכילת פרס רק במידי דאכילה. ואילו לטעם דחלוקת לא שייך צירוף. וכבר הארכנו דבגוזה זו א"א שתהא נפ"מ לפי שהיא גמ' ערוכה בשבועות שהצירוף אפשרי וכתבנו לעיל ישובים זהה.

3. בגוזל פמש"פ ונתקירה הגזילה ועמדת על פרוטה. דמטעף מחלוקת לא תעלה ולא תוריד ההתייקות שהרי כבר נמחלה מחלוקת, אך לטעם דבעי שיעור ממון אמןם א"א לשובו בתחילת אבל כשתיקורה חוזר וניעור חוביל

¹⁸ אמןם ברמ"ה לחבאי שלא סיל הכמי וכן הרותה' הובא לעיל וכן לר"מ לפי המשנת יעבץ.

¹⁹ נפ"מ נספנות עי' בחלוקת השני של המאמר סי' ח,ט.

²⁰ ואף כי העלו קודם זההomer כן בטלה דעתו אצל כל אדם, מ"מ המנ"ח הביא כן לנפ"מ.

ההשבה. כוונת דבריו בתביעת חוץ שנמצא בעין אצל הנتابע ותלו依 הדבר בבי הדעתות בಗמ' ב"ק קה, א וכפי מחלוקת הראשונים שהוצגה בטורו חו"מ סי' שטז ובסמ"ע שם סק"ח. זהנה בגמ' נחלקו בחוץ שאינו שי"פ והוא בעין אצל הגולן, האם מפני החשש שהוא יתיקר חייב להשיבו כבר עתה או שלא חיישנו להתיירות. להלכה נפסק בשו"ע שטז, ב, הצד השני. ובהתיקר בפועל נחלקו ר"י והרמ"ה שם כMOVABA בטורו וסמ"ע אם חייב CUTT להשבה. ובאר ה"ב' לחלוקתם דהראמ"ה ס"ל כפשט הגמ' דבעודו זול לא חיישיןอลם אם אמנים נתיקר עליו להשיבו. ור"י פירש לגמ' דלא חיישין להתיירות מושום דגס אם יתיקר לא יתחייב. והוכית הב"ח מן הגמ' את הצורך לפרוש פירוש דין זה. מעתה לפי דברי המנ"ת תהיהחלוקת הראשונות תלולהabisod הפטור בגול פמש"פ.²¹ ואית' דחוק הוא להעמיד שיטה שבדבר בעין שתיקר לא תהיה התcheinות והרי אם מטעם שיעור ממון, יחוור ויתחייב לכשתיקר כאשר בארנו. ואם מטעם מהילה לא שיקת מהילה כלל בדבר שבין כמבואר ברמ"א חוי"מ רמא, ג בשם מהרי"ק בשו"ת סי' צד כי דבר שבין אין עיצה אלה ליתנו במתרנה ע"י קניין. ולמעשה בכך מקומות בגמ' עולה כי מועילה מהילה אף על דבר שבין כשמודובר בגזילה. שהרי המשנה (שם קג, א) עוסקת במקרה לו חוץ מפרש"פ אף בלבד מ"ד בגמ' אירי אף בדבר שבין א"כ הייך מחולו. אע"כ דמהני מחייבו, וכן בקדושין נב בגול מהאה וקידשה בו דמהני בדשיך ופרש"י דהיא אחילתייה. והרי מזובר שם בדבר שבין א"כ הייך מהילה (אמנם יש שפירשו בהקנתה ממש ואכמ"ל) אע"כ שגול שאני וכפי שיסך ר' יעקב מליסא בספרו קהילות יעקב (ס"י כת) וכן ר' חיים מבריסק (פ"ט מגזילה) ור' אלחנן וטרמן. וכפי שהביא בכת"י קדושים סי' כ"א דכיון שיש לגולן קניini גזילה בחוץ ראי היה שיהיה שלו למגרמי זולת חיוב ההשבה שחייבתו התורה. ואילו הכא מהילה היא על חיוב ההשבה. וכיוון שירדה חובה זו מAMILIA חזר וקונה הגולן לחוץ בקניini הגזילה שננתנה לו התורה. ע"פ הבנה זו מבוארים דברי רב בספ"ח דסנהדרין שהרודף בדים קניינה לחוץ. כלומר בדמי הרוזף שהרי הותר דמו וכיוון שדינו להריגה בקיים אליה בדורבה מינניה קנה לחוץ. והנה בשלמא לפוטרו מחויב הממון מושום קלבד"מ, מובן אך הייך קנה. אלא שע"י שירוד חיוב ההשבה מושום קלבד"מ

²¹ יש לציין לשיטות הריטב"א דכל דבר שהו בעין ואף שאינו שי"פ נזקקי לו כתוב אף שלא נתיקר א"כ נראה דס"ל כמ"ד הראשון בגמ' ובמקומו נאריך בזה בע"ה.

ممילא קנה לחוץ בקנני הגזילה. וכן מובן היאך שינוי קונה בגזילה. דמכיוון דליך חיוב השבה משום דתו איינו כען שגוזל א"כ ממילא קנה החוץ.²²

ולכן גם בגזול ונתיקרה הגזילה שבעין אצל הגוזל אם נסבור כטעם דמחילה, מועילה מחילת הנגוזל כבר בתחילת והן חשיבות להתיירות אח"כ. אך לטעם דשיעור ממון כיוון שנשאר תמיד בעלות הנגוזל אלא שא"א לו לתובע בחיתוך ותחזר עילית התביעה.

4. במצבות דביעין לכט כובלוב שנא בו ולקחתם לכם וכיוצא בו דלטומה ומחילה יוצאה הגוזל בולול הפמש"פ שגוזל שהרי אחר המהילה הי' שלו. אך לטעם דאיaca שיעור לממון אף שאין חיוב תשומין מ"מ בעלות החוץ נשארת בידי הראשונות וא"כ לא יצא הגוזל וכן בקיושו אישת וצדוי. ושוב גם כאן שמדובר בדברים שבעין נדקק לדברים שישdone בפסקה הקדומות.

ומצאתי בספר שער תשובה (להר"מ מרגליות) או"ח תפ"ב סק"א שדן בעלות גוזל הפמש"פ וחבאי מסוית בית יהודה סי' נ"ח בשנים שהיו בבית האסורים ויש להם כזית מצה דההן הוא כל דאלים גבר ויזכה במצבה. והקשה הא ה"ל מצה גוזלה ואף כשהאין הגוזל ש"פ ס"ס בעין לכם ולאו שלו הוא. ותרץ בתחילת שכיוון דאתה מבלה מהילה הי' בעלות מי שגבר וכדברי המניח לצד דמחילה. אמנס אה"כ כתוב דהיותו נראה אירוי בצד מצת הפקר ולכך אין כאן גוזל. אבל כשייש בעלות הראשונה אף שתפיסתו היא בפמש"פ איינו נחשבעת לבאים וא"א לצאת יד"ח המצווה בה.²³

5. נוסיף על המניח ונציג מחלוקת התלויה לכאו' בחקירה דין. והוא מחלוקת בעלי התוס' בכתבונות למחוד וב"ק כ מאידך, בדיון זה נהנה וזה לא חסר. מהו שיעור החסרונו שיצא הדין מגדר זה וחוויב הנהנה בתשלומיין. דבודאי בחיסטר פרוטה לכ"ע חייב, ברם בחסרונו של פמש"פ בזה נחלקו. וברא הפני' לדעה דידי בזה לחסרונו דפמש"פ. והוא משום דעתו דפטור דזה נהנה וזה לא חסר הוא משום שכופין על מידת סdom, אמנס בחסרונו כ"ש تو לא אמרין שהוא מידת סdom. ברם זה ייל לתפיסה דפטור פמש"פ הוא מצד מחילה דאף שבד"כ מוחל מ"מ ס"ס יש חסרונו אך לצד השני דאין פמש"פ

²² ע"ע בביב' מא, א דרב ענן הדר גודא באירועה דחבריה, ומעלה שם הגמי' שמלל הנגוזל אף שהוא בעין. אמנס שם א"א לבאר מהילה כפשתה ע"פ דברינו. משום דהתאם אירוי בקורס, קראנו אינה גוזלת א"כ אין לאין בה קנני גזילה. لكن ציל' דמחילה בהם לאו דוזוקא אליא שהקנה לו ממש ע"י שישיע בעצמו לגוזלו ואcum"ל.

²³ ע"ע בעין זה באוצרח"פ אבח"ע כח סעיף א סק"ב, שחלק בעין זה בין קידושין למצות דבעין לכם.

ممון כלל א"כ ליכא הכא חסרון כלל ופטור וא"כ כך סבור התוס' השני. והגר"ש שkop ביאר אחרת למחוקות התוס' דכל שלא חסר אין הנאותו מיויחסת אל הבעלים כי אם לרוכשים. כלומר מהרכוש נהנה ולא מבעליו שהרי לא חסרים ولكن אינו משלם להם. אمنם בחיסר ממש"פ לטעמא דמחילה ס"ס יש חסרון אלא דבד"כ מוחלו א"כ אין זה נהנה וזה לא חסר אולם לטעמא דשעור ממון הכא הרי אינו נחשב לממון וא"כ לא חסרו כלום.

ח. **משמעות מחודשת לטעם המחלוקת**

בשו"ת צץ אליעזר חי"ג ס' קה הביא דברי רשיי סנדיה נז הנ"ל. הנΚודה המרכזית בדבריו היא התלות של הקביעה אם יש אישור גול בדיון השבנה. דברישר אל אין אז חובת השבה ממשום דמחייב ולכן אין אישור גול והnocרי דין בו דין השבנה א"כ אין חילוק בין ממש"פ לש"פ ואסורה. והקשה הצ"א כיון דבנוכרי שגול ממש"פ מישראל מוחר אל"כ מודיע יש לאישור, כלומר כיצד אי הצורך להסביר בעכו"ם מולד איסור, הרוי ס"ס מחל. (למעשה שאלת זו הועלתה כבר שהצגנו בתחילת לרש"י בהשואה לרשיי נט, ואית שובתו שם בצדיה עי"ש). עוד הקשה על דברי רשיי שכתב "ההלך גול הוא אלא שאין בי"ד של ישראל נזקין לחסיבו דברת הכי מחייב ליה" דמשמעו שהמחילה פוטרת מן התשלומיין ואני נזקין אולם אישור מיהא איכא, מודיע והרי ס"ס מחל.

וכתב לבאר דאמנם יש גול וחובב אף במש"פ ואין המחלוקת כאן מחלוקת ממון, אלא מחלוקת או יותר על זכות התביעה. א"כ החילוק בין ישראל לנוכרי אינו בעצם מציאות אישור במעשה שנעשה. דין המחלוקת מבטלת את האיסור, אלא רק את התביעה בבייה"ד וממלא גם את חובת ההשבה. ומעטה הפעול היוצא **שבישראל** שיש בו דין השבה ואישור לא תגוזל תלוי בהיקש בהשבה א"כ אף שיש אישור בדבר מ"מ על "לא תגוזל" אין עברו ואילו בנוכרי דין השבה יש בו איסור לא תגוזל ממש והמחילה לא מוריידה מן האיסור כי אינה מחייבת ממון. וכיוצ"ב מצאנו בר"מ הל' גזילה ואבידת זו, יא שפסק ע"פ הגמ' דבר"ק קג, א דבמהלכו הקרע וחומר חוץ ממש"פ א"כ להוליך אחריו למדוי "יאלא יכוא הנגוז ויטול את השאר" דאמנם יש איסור בדבר ולכן יחויר אלא שאין נזקין לו משום שמלח זכות התביעה ולכן א"כ להוליך אחריו למדוי.²⁴ וכתב הציצ אליעזר וז"ל "זווה דזוק להקל בין היכא

²⁴ אמן לשיטות האחרות במש"פ עי' בהמשך ביאור אחר בגמ' דבר"ק.

שಗול ממנו הרבה ונשאר פמש"פ לבין היכא שלכתתילה לא גול ממנו אלא פמש"פ". ומה דפשיטה ליה יבואר בהמשך וכן הוזכר כבר בשם המחנ"א ואדרבא התם דזוקא כיון שהיה חיוב כבר איןנו מוחל עד שישיבנו כלו.

ע"פ דברים אלו רוב חילוקי הדין שכתב המנ"ח שחקקים מהווים קושיה על טעמא דמחילה סרו. דיווון שמשמעות המחלוקת לפי הצע"א היא ויתור על זכות התביעה אך לא סילוק (או הקנהה כחקירת המחנ"א הלי זכיה מההפקר סי' יא) א"כ החפש עדין בעבירות הראשונה ומילא בנתיקר יש מקום לשוב ולתבע. כי"כ מהני צירוף של תביעות הראשונה ומילא בנתיקר לא מוחל לגמרי וכן יש חסרון של "לכם" במצבות שרוצה הגולן לקיים בפמש"פ שגול.

הכח"י סנה"ס כי כה נסתפק בנסיבות המחלוקת אם היא כפושטה או כפי הסביר הצע"א וכלשונו "רק עין נתינת רשות מכון שאין רצונו לטפל בפמש"פ הוא מניחו ביד הגולן שיעשה בו מה שיעשה אבל הקנהה זכות ממונא שהגולן יהא בעל הממון ליכא כלל" עכ"ל. והביא לתori"ד סוכה מא ולספר עין הרועים דואיל בשיטת התori"ד פמש"פ אף דאי"צ להחזר מ"מ אינו נחשב שלו לצאת בו יד"ח ד' מינימ ולמד כן מהא דהדות ורבבה הגוזלים פסולים אף שאינם שוין פרוטה ולכאו יש בזה מחלוקת (אף דהוא עין דמהני בגולן וכש"כ).

בספר מקראי קדש לרץ"פ פראנק (סוכות ח"ג סי' לה) הביא לתירוץ הדברי שאל דבשעת הגזילה ממש לא מחייב לו שיגזול אלא רק אח"כ. וא"כ hei מצוה הבאה בעבירה. והרב המחבר הביא דברי ת"ח שדוחה לזה משום דעתם פטול לולב הגול משום דברינו לכם, ולאו משום מצווה הבאה בעבירה. אמן נראה זהה לא קשה כי"כ משום פטול "לכם" ذקרה נאמר בד"כ ולא במינימ שאין שוין פרוטה. עוד כתוב לדוחות דיש אחרונים דאף בשילם אחר החג יצא למפרע במינימ הגוזלים כי"ש הכא דמלח מיד אח"כ.

והוא תירץ דאמנים אחר שנודע בעבילים שנגול מעימיו מוחל ואז הוא פסול מדין מצוה הבאה בעבירה אך עד שנודע להם ליכא מחלוקת ואז הפטול הוא מצד "לכם" עיישי.

אמנם לפי דברי הכח"י בשם התori"ד עין הרועים לא קשייא מיידי. דמחילה כוונתה למחלוקת התביעה, אך החפש נשאר בעבירות הנגול. עוד ישב הכח"י בדבריו לҚorisות נוספות ביחס לצירוף תביעות וחותיקות (ואילו המקראי קדש יזדקק להדחק ולומר שהចטרפות תביעות קיימות רק בטרם-node

בעליים. וכן התיקנות החפש הנגול מחוירה את חובת ההשבה רק במידה שלא נודע בעליים על הגזל קודם התיקנות.²⁵

גם בספר ערך שי (חו"מ ו) כתוב אכן כאן מחלוקת ממש אלא שאין בעליים מkapidim لكن אין תובעים ואיך החפש נשאר בעלותם. וכפי המג'א סי' תרלו סק"ג בשם היראים דאף למ"ד שגוזל עכו"ם מותר אף"ה אין יוצא בו חובת המצווה וצ"ל סברא דומה כדי להבין את המורכבות זו. שאין חובת ההשבה, ואף לא חומר איסור הגזל קובל בהכרח את הבעלות הממוניית. וכן אפשר שבדבר שביען תשאר הבעלות כשהיתה בתחילת. והוסיף הקה"י ראה לביאור זה מב"ק קה, א בגוזל שנמחל לו כל החוב חוץ ממש"פ שא"צ להוליך אחריו למדויআ' הגזילה קיימת משום דחוישן שמא תיקר ואף לרוב פפה דלהתיקנות לא חיישן מ"מ אם התיקנה בפועל לא פליגי דיליכנו אף למדוי. וכבר כתבנו דהתיקנות מחוירה את חובת ההשבה לטעם דמחילה רק אם נאמר דבמחילה היא רק על עצם התביעה ולא על הממון גופו. ואף כי הקה"י דיבך מגמי זו והסביר כפי הסברו. כבר העלו דבהתיקנה הגזילה בפועל יש מחלוקת ראשונים כאשר דעת ר"י דאי'צ להוליכנו וא"כ קשה להביא ראה מגמי זו שנותנה בחלוקת. כאשר המחלוקת גופא תליה בהסביר – מי מחלוקת, או אף בספק בסיסי יותר, כפי שהבאנו בתחלת האם פטור ממש"פ הוא מצד מחלוקת או מדין שיעור ממון. גם הקה"י עצמו דחה הראייה דשאני הכא שכבר הוזק לתביעת גזילה אליו שנמחל לו חלק מהותביעה. וכבר כתוב סברא זו השו"מ (הנ"ל) לישב גם' זו למחזיק בטעם המחייב דהיכא שהיה שיעור השבה בתחילת, כל חלק מה חובב ואף חלק הקטן ממש"פ הרינו בכלל חובת ההשבה ואף שאין חובה להוליך אחריו למדוי מ"מ החוב לא בטל.²⁶

על מנת תוריינ'ד הביא הקה"י בשם Tos' שאנך דוחש להתקנות בב"ק קה הוא דוקא במידי דמצוי שיתיקר. וכן כבר כתת אינו מוחלו כי סבור שיתיקר אה"כ אבל בסתם חפש אין התקירות החפש מעלה למי שכבר נמחל לגמרי וכי ההבנה פשוטה בחלוקת. וכך כתבנו דהרי"י (הביאו הטור בס"ז) ס"ל קו דין התקירות מעלה. ואף דחויזן בסוכה דבעלות החפש הנגול נשארת כשהיתה ואין הגזל יוצא בו י"ח אף דוחיל כגו' ממש"פ ולפוסקים

²⁵ אי אפשר לישב כשי'כ בס' ג, לישב טעם דמחילה גרידא.

²⁶ כגון המחייב בראש היל' גזילה, וכעין סברא זו מצאו גם בשעהמ"ש סי' פח לגבי חייב שבעת מודה במקצת כשחכפורה על דינר פחות ממש"פ דלא חשב דינר אף שלכאוי החסרונו זינוח. מ"מ דינר נחשב לדינר שיש בו את כל הפרוטות בשלמותן שעשוות אותו לדינר וכן בכל שיעורי התורה.

אלו המחלוקת היא על הממון. וצ"ל בדוחק כשי'כ לטרץ לגרצ'פ פראנק דאיiri
בלא נודע לנגול. וצע"ע.

גם הפנוי (קדושים מ"ז ד"ה שם והוא מלוה) נסתפק בחקירה זו מהי המחלוקת
(והביאו הכה"י) Dunn הפנוי הודה בגול פמש"פ וחזר וגול פמש"פ. דאפשר
דקמא קמא אחיל וזה לצד דפמש"פ מוחל פשוטו, אך לצד דרך מוחל על
זכות התביעה, מצטרפות התביעות ע"ש.²⁷

ט. סיכום ביניות – השיטות בטעם פטור גול וגניבה שאין בהם ש"פ מחובבת השבה

העליה מן האמור עד כה, שתי תפיסות עיקריות מצאו בטעם פטור השבת
גול הפמש"פ. פטור מטעם מחלוקתו של הנגול ופטור מדין חסרו בשער
גזילה, כאשר נפ"מ רבה בין שתי התפיסות. אולם שתים זהן ארבעה הון,
מכיוון שהמחלקה יש שתפסו שאין הכוונה בה למחלוקת הממון אלא ליותר
התביעה אף שהחוב בעינו.

אמנם בגזילה שביעין חשוב לחזור ולציין שלא שייכת בו מחלוקת הממון בדברי
המחלרי"ק שא"א למחול על מה שביעין אלא כאן תהא המחלוקת על החשבה
(דבר שישנו בגזילה אך לא בשאר חיבוי ממו). אך עדין אין מחלוקת זו דומה
لمחלוקת התביעה. לפי שהראשונה עוקרת החוב מעיקרו ומילא החפץ שיק
מעתה לנגול ואילו האחורה רק לא מממשת את החוב.

גם התפיסה של ממן מדין שיעור, נחלקת לב' אונפין דיש שתפסו שהיא נובעת
מהמחלקה וגדיריה נקבעין על פייה.

שתי ההגדרות המחדשות בשתי התפיסות המרכזיות מצמצמות את
הנפקות שביניהם וממלא גם קושיות שהתעוררו בדרך התישבו.
עוד הזכרנו שיתכן שהחנן"א עושה שימוש בשני הטעמים גם יחד.

²⁷ עוד היבא הכה"י דהפנוי נסתפק גם באכל הגזילה הראשונה קודם וגול לשניה. והביא
דצירך שייחיו שניהם בעולם כדי שיצטרפו. וכן באיסורי שבת וכדו, בלבד מאיסורי אכילה
מצטרף בכדי אכילת פרס אף שבלו כבר חלק הראשון. וזאת ממשום דאכילה בכדי א"פ
אייה מדין צירוף אלא מדין אכילה דכל שאכל כזית בתוך זמן זה חשיב אכילה אחת.

עכ"פ הבדל עקרוני יש בין שני הכוונים המרכזים והוא האם אمن ששיעור למן כמי שיש חלק ממצוות התורה.

(המשך המאמר, אי"ה, בקובץ ג)

נספח – פחות משווה פרוטה בהשbat אבדה²⁸

א. חוו"מ פח,ג תביעה מחתין, אף שאין בהם שווה פרוטה, נחשבת לתביעה ו邏輯ית שבואה (לחילך מהראשונים ע"ש בש"ק ס"ק ב). ואילו לגבי השבת אבדה יש מיעוט אישר תאבדי' פרט לפחות משוו"פ (ב"מ צו,א). מובואר שאין להשוות דיני גולה לדיני השבת אבדה, שכן המיעוט של פחות משוו"פ בהשbat אבדה מתאפייס אף לכלים (בפסקוק נזכר שמלח).²⁹

ב. עפ"י זה רצה הישות דוד חוו"מ סי' ו לישב קושיות הברכי יוסף על מהרי"ט (חו"מ קה). עי' פט"ש, וא' שהברכי' הסתפק אם שני שותפין תבעו לאדם שחייב להם ממוון השותפות שו"פ האם ב"יד נזקון להם או לא. ורצה להביא ראייה מהרי"ט שבשבועת השותפים צריך טענה שתי כסף התביעה שתי כסף ע"י שותפינו נחשבת לתביעה (ע"ש). והקשה הברכי' בקושיתו השנייה (וכן שער המשפט סי' צג ובחלקה יואב או"ח כב) מב"מ כו,ב: "בשלשה אינו חייב להחזיר,מאי טעמא – הוא דנפל מיניה ודאי מיאש. מימר אמר: מכדי תרי הו בהדא, אי נקיינה להאי – אמר: לא שקלתיה, ואי נקיינה להאי – אמר: לא שקלתיה. אמר רבא: האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר – לא אמרנו אלא דלית בה שווה פרוטה לכל חד וחוד, אבל אית בה שווה פרוטה לכל חד וחוד – חייב להחזיר. מי טעמא? אימור שותפי יינחו, ולא מיאשו".

mbואר מדברי רבא שאבדת שותפין שאין בה שו"פ לכל אחד ואחד אין בה חיוב השבה.

ג. וכבר הקשה המחניא (גולה א, הנידון במאמר הנ"ל) מסוגיא זו שאם נאמר שגולה פחות משוו"פ הנגזול מוחל, א"כ הכא לא ידע דמחיל. ותרץ המחניא: "זההיא זפי אלו מציאות דקאמור שלשה אינו חייב להחזיר כיוון דליך שווה

²⁸ פרק זה נכתב ע"י העורך.

²⁹ עי' חי' הראים חוו"מ פח ס"ק גג.

פרוטה לכל חד וחוד ואע"פ שעדיין לא נתיאשו הבעלים בשעה שמצאה, הי"ט משום דכל פחותות משה פרוטה לא חייבו הכתוב להשיבה כדאמרין שם בדף כ"ז ע"א וכיון דלא נתחייב בהשבה חביבן לה כאשר עדיין מונחת בקרקע ויאוש דברת כי מהני לזכותה זהה שמצאה". מדברי מבואר שאין הבדל עקרוני בין גול לאדה לעני שוי"פ, אלא שבפרוטה של שותפני יש תורה גול ומושיבין על כך דיניהם (דכל הטעם דפחות משה"פ הוא מצד מחילה וכן אין מחילה) משא"כ להשבת אבודה שתמעטה פחותה משה"פ מקרה ולכן הוא שלו לאחר יאוש אף בלי מחילה".

ד. באופן נוסף באර הישות זוד והוא עפ"י הניל'אות א', שהוכח שאין להשווות גול לאבודה, בהשבת אבודה שתמעטה מקרה "אשר תאבד פרט לשוי"פ וכנ"ל פסוק זה כולל אף כל' (שמלה) ועי' ראשונים שס"ל שכלי' פחותה משה"פ חשיב לעני שבועה) דין פרוטה של השבת אבודה אינו דומה לגול וישיבת הדינים שם הטעם הוא שפחות משה"פ אינו נחשב לממון הוא מלחמת מחילה ובכלי' הו דבר חשוב ולא מוחל, משא"כ באבודה שתמעטה מקרה.

ה. ויש להעיר על דבריו מגמי ב"מ נה: "וְכָن תַּנִּי לֵוִי בְּמִתְנִיתָה ; חֲמֵשׁ פְּרוֹטוֹת הַנִּזְבָּדָה פְּרוֹטוֹת , וְהַזְבָּדָה פְּרוֹטוֹת , וְקַדְשֵׁי אִשָּׂה בְּפְרוֹטוֹת , וְגֹל בְּפְרוֹטוֹת , וְיִשְׁבַּת הַדִּינִין בְּפְרוֹטוֹת – וְתַנְא דִין מַאי טֻמָּא לֹא קַתְנִי יִשְׁבַּת הַדִּינִין ? – תַּנְא לֵיה גֹל ". מובואר בדבריו לוי שישוד הפרוטה באבודה ובגול שווים וצ"ע.

ו. ונראה ליישב קושית הברכי יוסף על מהרי"ט באופן אחר. עי' פת"ש צג סק"ד שכטב ליישב שמהרי"ט לא קאמר אלא לעני שמי שמי אל' מ"מ מודה שביעין שייגיע לכל אחד מהשותפים משה"פ דבציר משה"פ לאו ממו'ן הוא בשום מקום וכו'. מעתה יש לבאר חילוק בין שני ספר לשוי"פ (לענין שותפים) אף אם נאמר שפחות משה"פ חשיב ממון אלא שיש מחילה. והוא עפ"י רשי"י בסוכה נז, בבד"ה כל האזורה שהסביר דעת חכמים שads יוצא י"ח בסוכה של חברו ממשיכ' כל האזורה בישראל ישבו בסוכות דמשמע סוכה אחת לכל ישראל ואי אפשר שהוא יוכל שווה פרוטה אלא עיי' שאלה. והקשה המנ"ח מי תכח דפחות משה"פ ודאי "שלוי" מקרי דאליה אין בו אישור גול (ונתבאר בוגף המאמר הניל' שאיסור אילך אף בפחות משה"פ) ועי' מה שהקשו Tos' על רשי"י (שבשותפני אין חלק של חברו חשיב שלו ואמם כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת ממילא מוכח שא"י'ץ שלו בסוכה וכתבו דבריהם דחק רשי"י להוכיח באופן אחר) וברשי"ש הקשה מקרובות ציבור שאין לכל אחד שוי"פ.

ושמא ייל' בדעת רשי"י שגדיר שותפות הוא שיש לכל אחד מהם שייכות לכל החפצ' ונחשב "שלוי" בכל החפצ' אך כי' אם יש לו בחוץ שוי"פ, אך אם יש לו

(בחלקו) פחות משו"פ, למינותו שאותו חלק שלו הוא, אין בכוחו ליצור שם שלוי על כל החפש. וזה נובע מחסרונו החשיבות של פחות משו"פ.

ואם נפרש כך, מיושבים זברי מהרי"ט. שאע"פ שלענין שתי כספ' די בתביעת שותפים, אבל אם חלק השותפות הוא פחות משו"פ לא חשיב חלקו בהכל ולכן באבדה (ב"מ כז,ב) שככל אחד (מהשותפים) איבד פחות משו"פ ואין חובת השבה בפחות משו"פ, אבל אי"צ לומר שפחות משו"פ באבדה שונה מגבול.